

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Čína, WTO a její status tržní ekonomiky v EU

China, WTO and its Market Economy Status in the EU

ŠANGHAJ 2018 Ivo Pajorek

Vedoucí diplomové práce: Bc. Martin Lavička, M. A.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně, a také, že jsem uvedl veškeré použité prameny a literaturu.

V Šanghaji dne 20. 6. 2018

Podpis

A handwritten signature in purple ink, consisting of a stylized, cursive script that is difficult to decipher but appears to be a personal name.

Anotace

Jméno a příjmení autora: Ivo Pajorek

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta, Katedra asijských studií

Název diplomové práce: Čína, WTO a její status tržní ekonomiky v EU

Vedoucí diplomové práce: Bc. Martin Lavička, M. A.

Cíle práce: Zodpovědět otázky, kudy vede pro Čínu cesta k získání statusu tržní ekonomiky v Evropské unii, jaký má tento status význam a jaké překážky na této cestě musí Čína zdolat.

Použité metody a zdroje: Legislativní procesy a dokumenty EU, GATT a WTO.

Resumé výsledků: Číně bude udělen status tržní ekonomiky v Evropské unii jedině za předpokladu splnění všech pěti stanovených kritérií. Současně však Evropská unie i Čína vedou dialog o možném kompromisu v přístupu k antidumpingovým šetřením po vypršení 15letého přechodného období podle článku 15 Přístupového protokolu ČLR k WTO.

Počet znaků: 57 167

Počet stran: 47

Počet zdrojů: 55

Klíčová slova: Čína, EU, WTO, MES, status tržní ekonomiky

Tímto bych rád poděkoval Bc. Martinu Lavičkovi, M. A. za vedení mé bakalářské diplomové práce.

Věnováno B. V.

Obsah

Ediční poznámka	7
Úvod	8
1. Rešerše použitých zdrojů	10
2. Historické pozadí.....	12
2.1 Čínská ekonomika v průběhu dějin	12
2.2 Reformy a otevírání se světu.....	13
3. Kontextualizace zahraničního obchodu – GATT a WTO.....	17
3.1 GATT	18
3.2 WTO	19
4. Čína v mezinárodních obchodních organizacích.....	21
4.1 Čína a GATT.....	21
4.2 Čína a WTO.....	22
4.2.1 Přístupový protokol Číny k WTO	24
5. Status tržní ekonomiky	25
5.1 Antidumpingová šetření a netržní ekonomiky	25
5.2 Kritéria pro udělení statusu tržní ekonomiky v Evropské unii	27
6. Vztahy mezi ČLR a EU a status tržní ekonomiky.....	29
6.1 Status tržní ekonomiky – aktuální vývoj	31
6.2 Výhled do budoucnosti.....	34
7. Závěr	36
Resumé.....	38
Seznam použité literatury.....	39
Knihy, sborníky a disertace.....	39
Dokumenty GATT, WTO	41
Dokumenty Evropské unie.....	42
Dokumenty Čínské lidové republiky	44
Ostatní dokumenty	45
Webové stránky.....	47

Ediční poznámka

Kromě ustálených počeštěných názvů (jako například Peking, Tchaj-wan apod.) je u čínských toponym a antroponym použita transkripce pinyin bez tónových značek. Všechny znaky jsou ve zjednodušené formě.

Pokud není upřesněno jinak, výraz „Čína“ v práci označuje Čínskou lidovou republiku založenou v roce 1949, ale nezahrnuje Macao a Hongkong jakožto samosprávné oblasti, které v institucích mezinárodního obchodu figurují nezávisle na ČLR, a podobně ani Tchaj-wan, který je sice na mapách v ČLR zakreslován jako její součást, ale nad nímž ústřední vláda v Pekingu nemá faktickou kontrolu, a současně je také plnoprávným členem WTO.

Úvod

„Ať žije Čína!“¹

Čínská lidová republika se po dlouhých desetiletích izolace začala koncem 70. let minulého století otevírat světu, obchodovat s jinými státy, načež se koncem roku 2001 stala v pořadí 143. členem Světové obchodní organizace. Podle některých právních výkladů článku 15 přístupového protokolu Číny k WTO měla Čína po uplynutí patnácti let od vstupu do WTO, tedy již v prosinci 2016, automaticky získat tzv. status tržní ekonomiky, se kterým se především pojí jiné, pro Čínu výhodnější zacházení v rámci antidumpingových šetření. Nicméně klíčoví světoví hráči – mimo jiné USA a EU – zatím odmítají Číně tento status přiznat², přičemž argumentují tím, že Čína ještě ani zdaleka není tržní, nýbrž státem stále velmi silně kontrolovanou ekonomikou.

Předložená práce se zpočátku zabývá kontextualizací mezinárodního obchodu s těžištěm v období po druhé světové válce, postupným zapojováním Čínské lidové republiky do institucionálního rámce mezinárodního obchodu a posléze – jako hlavním tématem – vývojem a aktuální (orientačně do konce roku 2017) situací ohledně udělování statusu tržní ekonomiky Číně ze strany Evropské unie jakožto významného pólu světového obchodu a současně politického subjektu, jehož součástí – členským státem – je také Česká republika. Klade si otázky, kudy vede pro Čínu cesta k získání statusu tržní ekonomiky v Evropské unii, jaký má tento status pro Čínu význam a jaké překážky na této cestě musí Čína zdolat, a v poslední kapitole také stručně diskutuje o možném vývoji v nejbližší budoucnosti.

Co se týče použité metodologie, hned po historickém úvodu je třeba vymezit samotný pojem „status tržní ekonomiky“, jeho oblast použitelnosti, konkrétně tedy

¹ Těmito slovy zakončil český prezident Miloš Zeman na Česko-čínském investičním fóru dne 19. 7. 2017 ve Španělském sále Pražského Hradu přípitek pro přítomného člena čínského politbyra.

² S odůvodněním, že „stále vykazuje značné zásahy státu do ekonomiky a má neúčinný rámec pro řešení závažných problémů, např. bankrotů a zneužívání práv k duševnímu vlastnictví.“ (HALPER: 2012, str. 117)

rozdíly v zacházení se zeměmi, jimž tento status byl či naopak nebyl ze strany Evropské unie udělen, což umožní plastičtěji zhodnotit význam, který ČLR udělení statusu tržní ekonomiky přisuzuje, a připravit kontext pro následující část, ve které jsou z procesů a především platných legislativních dokumentů Evropské unie vyextrahována konkrétní kritéria a podmínky pro udělení statusu tržní ekonomiky. S odkazem na autoritativní analýzy je prodiskutován aktuální stav jejich plnění ze strany ČLR a na těchto základech prezentovány příslušné závěry.

Rovnou na tomto místě je třeba dodat, že nad rámec této práce jsou právnícké interpretace sporného článku 15, přičemž pro zájemce autor odkazuje v příslušných pasážích na užitečné zdroje.

1. Rešerše použitých zdrojů

„尽信书，不如无书“³

Českojazyčných publikací na téma ČLR, WTO a statusu tržní ekonomiky je omezené množství, což bylo i jednou z motivací autora k sumarizaci tématu v této práci. Konkrétně co se týče vývoje čínských reforem v prvních letech po vstupu ČLR do Světové obchodní organizace, za informačně bohatý a kvalitní zdroj je možno považovat doktorskou disertační práci Kláry Jurčové *„Čínská ekonomika po vstupu do WTO – aktuální vývoj (s důrazem na vývoj obchodních vztahů s EU v kontextu globální ekonomiky)“* sepsanou však již v roce 2007. Jelikož významnou součástí této bakalářské práce je překotné období následujících deseti let, zde se autor nemohl než uchýlit ke zdrojům zahraničního původu.

Nepostradatelnými informačními zdroji přitom byly originální texty dohody GATT, přístupového protokolu ČLR k WTO a další dokumenty Světové obchodní organizace týkající se přistupování Číny, dále zprávy pracovních skupin a jiné dokumenty Evropské komise a Evropského parlamentu věnované ČLR a někdy i dalším netržním ekonomikám, a konečně také několik zdrojů interpretující nebo shrnující povahy, např. Godementův a Vasselierův komplexní audit evropsko-čínských vztahů z roku 2017 pojmenovaný lehce apokalypticky *„China at the Gates“*. Širší náhled na čínskou ekonomickou transformaci a tamější právní systém a jeho vývoj poskytly autorovi knihy Barryho Naughtona *„The Chinese Economy“*, *„Beijing Consensus“* od Stefana Halpera a *„The Legal System of the PRC“* od Daniela C. K. Chowa.

Na čínsko-evropské vztahy v kontextu strategického partnerství jakožto jedné z aktuálních forem mezinárodních vztahů neotřelým způsobem nahlíží kniha *„Unlikely Partners? China, The European Union and the Forging of a Strategic Partnership“* autorů Anny Michalski a Zhongqiho Pana. Publikace konkrétně zmiňuje (ne)udělení statusu tržní ekonomiky Číně jakožto jednu z překážek

³ Úryvek z knihy Mencius nabádající ke kritickému čtení, který lze volně přeložit takto: „než v knihách všemu věřit, raději knihy vůbec nemít.“ (MENCIUS: 2015, str. 290)

hladkého rozvíjení vztahů mezi ČLR a EU a otevírá pole pro možné budoucí vize. Rigoróznější přístup k tématu udělování statusu tržní ekonomiky s uplatněním teorie her a tradičních paradigmat mezinárodních vztahů nabízí ve své práci „*The China's Market Economy Status Issue in the US Relations with P.R.C: A Technical Issue or more than that?*“ např. Dan Li. Tento text je sice primárně zaměřen na čínsko-americké vztahy, přesto obsahuje četné užitečné informace, zejména co se týče vymezení samotného termínu „status tržní ekonomiky“.

Autor měl možnost prozkoumat i několik knih od čínských autorů přeložených do angličtiny, přičemž jako omezeně použitelná se ukázala být publikace „*China's Ongoing Reform and Opening Up*“ prof. Zhanga z Pekingské univerzity, která sice na straně jedné komplexně mapuje postupné kroky čínských reforem, na straně druhé však zároveň „nenápadně“ vynechává části dění kolem roku 1989, jež samozřejmě s ekonomikou a mezinárodními vztahy také souvisí. Jediným zdrojem v čínském jazyce pak zůstala Ústava Čínské lidové republiky.

2. Historické pozadí

„Kdo chvíli stál, již stojí opodál“⁴

Tato kapitola nastiňuje obrysy vývoje čínského hospodářství, nejdříve stručněji v období před založením ČLR, posléze o něco podrobněji po roce 1949. Zásadní události souvztažné s tématem práce se udály v poslední čtvrtině dvacátého století a na počátku století jednadvacátého, pročež jim je věnována samostatná podkapitola.

2.1 Čínská ekonomika v průběhu dějin

Zhruba do počátku průmyslové revoluce patřila Čína mezi nejsilnější ekonomiky na světě a ještě v roce 1820 zodpovídala přibližně za třetinu světového HDP.⁵ S postupem 19. století však čínská zemědělská civilizace, vinou politiky zavřených dveří ignorující moderní technické poznatky a postupy, v porovnání se stále rychleji se rozvíjejícím Západem upadala. Feudální hospodářský systém ztrácel na dynamice, Říše středu byla zmítána korupcí, řadou lidových povstání, vyčerpávala se neefektivními investicemi do pochybných militaristických projektů a taktéž silně finančně krvácela vinou reparací, které musela jakožto strana poražená v Opiových válkách platit vítězům.⁶ Navzdory jistým snahám o modernizaci se císařství v roce 1911 zhroutilo, načež se země ponořila do éry politického chaosu a nepřehledných mocenských zápasů četných militaristických klik. „Otec čínské republiky“ Sunjatsen sice plánoval Čínu modernizovat, republikánské období však jeho vizi naplnilo jen v omezené míře. V roce 1937 následoval bezprecedentní útok Japonska a Čína musela bojovat o svoji holou existenci. Po skončení protijaponské války se znovu rozhořela válka občanská, z níž

⁴ Hymna „*Jen Dál!*“ (NERUDA: 1896)

⁵ JURČOVÁ: 2007, str. 8

⁶ ZHANG: 2015. str. 5

nakonec vyšla jako vítěz Komunistická strana, jejíž předseda Mao Zedong tak mohl 1. 10. 1949 vyhlásit založení Čínské lidové republiky.

Následujících třicet let je ve sféře hospodářství charakterizováno centrálním plánováním, administrativní alokací zdrojů a četnými masivními kampaněmi, z nichž nejznámější „Velký skok vpřed“ a „Velká proletářská kulturní revoluce“ se staly synonymem pro tragické osudy milionů lidí, které překryly i úspěchy na poli industrializace nebo pozemkových reforem.

V 70. letech proběhly první opatrné pokusy o normalizaci mezinárodních vztahů, avšak až po Maově smrti se mohly začít napravovat rozsáhlé škody napáchané v průběhu Kulturní revoluce a především iniciovat ekonomické reformy, které stály u zrodu Číny takové, jak ji známe dnes.

2.2 Reformy a otevírání se světu

V letech 1977-78 započaly změny politik na všech frontách.⁷ Byly znovuotevřeny instituce vyššího vzdělávání, zkonsolidovány dříve rozpuštěné výzkumné ústavy a obecně jakožto užitečná složka obyvatelstva rehabilitována městská inteligence, v minulých letech považovaná za cosi jako přívazek dělnictva a rolnictva. Čínská vláda také vyslala několik delegací do zahraničí, aby získala zprostředkované zkušenosti pro modernizaci vlastní ekonomiky.⁸ Zásadní přelom představovalo Třetí plenární zasedání 11. sjezdu ÚV KSČ, k němuž utvořila důležitou předehru relativně otevřená Ústřední pracovní konference.⁹ V Pekingu se tehdy rozhodlo o přesunutí těžiště politiky od hlasité, ale materiálně neplodné kritiky tzv. „Gangu čtyř“ směrem ke hmatatelnému ekonomickému rozvoji země, mimo jiné byla oživena politika „čtyř modernizací“¹⁰. Právě zde pronesl klíčový projev o nutnosti pragmatičtějšího přístupu a výkladu ideologie Deng Xiaoping, který již dostatečně upevnil svou pozici v čele strany. Čína se pomalu začínala

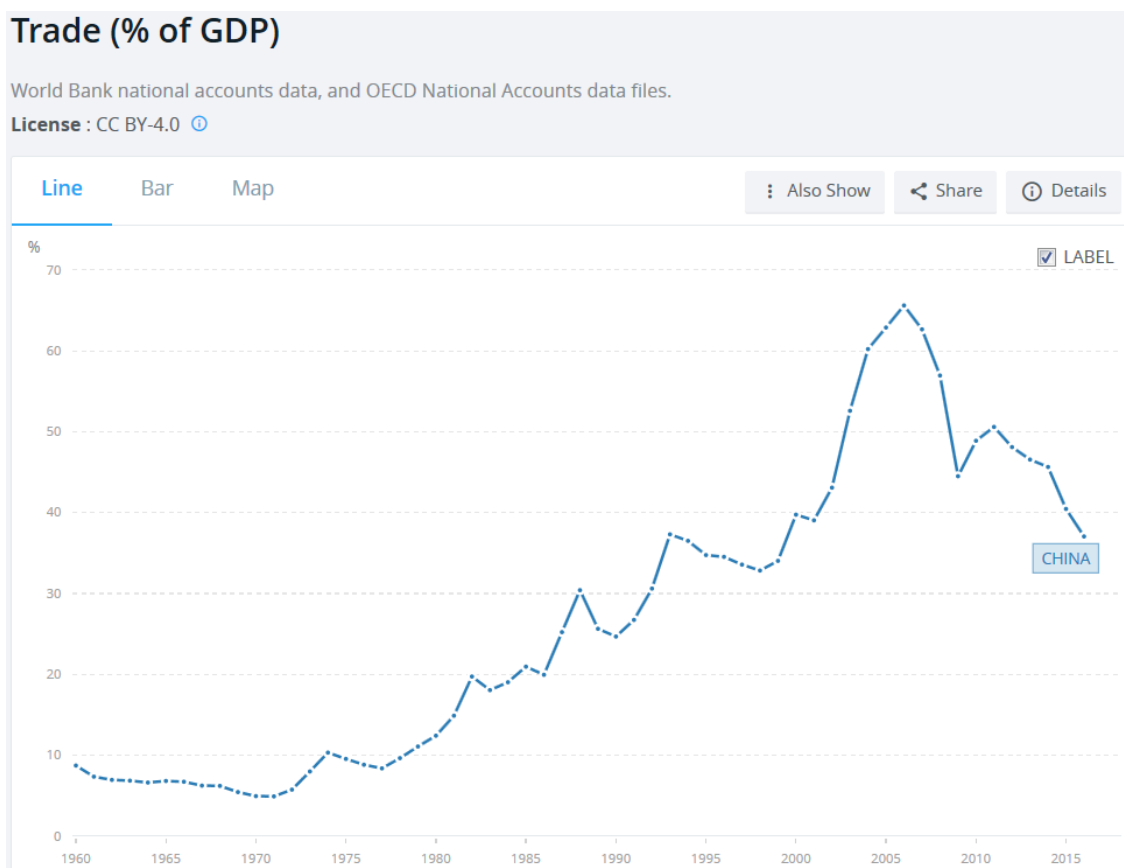
⁷ ZHANG: 2015, str. 44

⁸ ZHANG: 2015 na str. 45 zmiňuje např. delegaci pod vedením tehdejšího vicepremiéra Gu Mu, která navštívila pět evropských zemí – konkrétně Francii, Švýcarsko, Belgie, Dánsko a tehdejší NSR.

⁹ ZHANG: 2015, str. 47

¹⁰ Tedy zemědělství, průmyslu, vědy a techniky a obrany

otevřít svět a modernizovat,¹¹ přesto ještě v roce 1977 odpovídal objem zahraničního obchodu pouhým 8 procentům HDP.

Obrázek 1: Objem mezinárodního obchodu ČLR vyjádřený v procentech HDP.¹²

Nutnou podmínkou této modernizace byl vstup zahraničních technologií a kapitálu, za kterýmžto účelem byly mimo jiné zakládány Speciální ekonomické zóny (SEZ) jako jistý zprostředkující mechanismus¹³, přičemž typickou prvotní formou zahraniční spolupráce byly bezcelní zpracovatelské kontrakty.¹⁴ Po úspěšném ověření v pilotních projektech také začala probíhat dekomunizace

¹¹ 改革开放 („reformy a otevírání se světu“) je naprosto stěžejní pojem čínského, nejen historiografického diskurzu.

¹² Převzato ze stránek Světové banky. (Staženo z <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?locations=CN> v květnu 2018.)

¹³ JURČOVÁ: 2007, str. 9

¹⁴ Nejčastěji hongkongská firma po celou dobu vlastnila veškeré komodity, vstupy (např. látky) vyvezla do ČLR k dalšímu zpracování, za zpracování zaplatila a hotové zboží (např. košile) pak importovala zpět. Kromě toho SEZ jakožto jeden společný bod („one stop“) pro podnikání omezovaly byrokracii, poskytovaly důležitou infrastrukturu a také nabízely investorům další výhody např. v podobě daňových prázdin.

venkova, uvolnily se ceny zemědělských komodit a podnikům byla poskytnuta určitá autonomie, která je měla motivovat k ziskovému chování. Došlo také k reformování systému zahraničního obchodu.¹⁵

Přibližně do roku 1993¹⁶ byla pro reformy charakteristická gradualita (na rozdíl např. od „šokových terapií“ v postkomunistických zemích střední a východní Evropy) a „dvoukolejnost“¹⁷. Původní ideou bylo „stále upřednostňovat plánované hospodářství a učinit z trhu užitečný doplněk“¹⁸, to vše pokud možno v rámci původních institucí. Naughton tuto fázi označuje jako „reformy bez poražených“¹⁹, protože pragmatická politika zbavená ideologického zaslepení skutečně v širokém rozsahu napravovala flagrantní pochybení z minulosti a vcelku úspěšně řešila konkrétní problémy, které čínské obyvatelstvo sužovaly.

Po několikaleté periodě částečné restaurace moci konzervativců²⁰ se Deng Xiaoping vydává na svou slavnou „tour po jihu“, čímž dovnitř i navenek potvrzuje reformní směřování čínské politiky. Od roku 1993 v podstatě dodnes probíhá druhá fáze, jejíž motivací není už jen vnitřní modernizace čínského hospodářství, ale také jeho sladování s potřebami mezinárodního obchodu, přičemž od roku 1999 je oficiálně deklarovaným cílem „rozvoj socialistické tržní ekonomiky“²¹. Čína se postupně sektor po sektoru otevírá zahraničním investicím. Končí dvojkolejnost, takže vzhledem k nevyhnutelnému výskytu negativních jevů typických pro tranzitivní ekonomiky, jako je např. vysoká inflace, sektorová nezaměstnanost, korupce a nerovné zacházení, označuje Naughton tuto fázi již jako „reformy s poraženými“.²²

¹⁵ Např. od roku 1984 mohly provádět transakce s cizími měnami i jiné banky než centrální Bank of China.

¹⁶ Různí autoři časově vymezují čínské reformy různým způsobem. Citované dělení pochází od Barryho NAUGHTONA v knize „*The Chinese Economy: Transitions and Growth*“ na str. 92.

¹⁷ Čínsky 双轨制, tj. paralelní existence státního a nestátního sektoru, a to včetně dvojích cen.

¹⁸ ZHANG: 2015, str. 55

¹⁹ NAUGHTON: 2007, str. 98

²⁰ Po masakru na náměstí Tian-an-men se konzervativní klika v KSČ – neúspěšně – pokusila zvrátit reformy. Více o tom píše např. NAUGHTON na str. 98.

²¹ Čínsky 发展社会主义市场经济. Dodatek k Ústavě ČLR z 15. března 1999

²² Dále lze uvést např. značné znečištění životního prostředí v důsledku prudké industrializace.

Je přijímána zásadní legislativa²³, zaváděna manažerská odpovědnost, jsou restrukturalizovány státní podniky²⁴ a v neposlední řadě zajištěna konvertibilita čínské měny. Motivací je samozřejmě i vstup do WTO. Vše zmíněné vedlo k tomu, že již v roce 2006 dosahoval objem mezinárodního obchodu téměř dvou třetin čínského HDP²⁵ a „Čína se transformovala na globální obchodní mocnost.“²⁶

V každém případě je období čínských reforem charakterizováno nevídaným ekonomickým růstem. Naughton pregnantně uvádí, že se jedná o „nejtrvalejší období prudkého ekonomického růstu v dějinách lidstva.“²⁷ „Tempo ekonomických změn v Číně ve dvou desetiletích před jejím vstupem do WTO bylo závratné. Ekonomický růst dosahoval v průměru 9,5 % ročně a po vstupu do WTO pokračoval stále v relativně vysokém tempu“²⁸ Současně jen v letech 1978–2005 se objem obchodu mezi EU a Čínou zvýšil 80krát.²⁹ Aktuálnější informace však ukazují jednak na kvalitativní změny uvnitř čínské ekonomiky³⁰, jednak i na možné budoucí problémy v čínském hospodářství, markantní je například pokles projektů přímých investic.³¹ Čína také stále zaostává za ekonomikami jihovýchodní Asie v přívětivosti prostředí pro podnikání.³²,³³ Teprve budoucnost ukáže, zda je tempo institucionálních reforem dostatečné, přesto lze již nyní společně s Naughtonem sumarizovat, že „členství ve WTO symbolizuje dospělost Číny jakožto účastníka globálního ekonomického společenství.“³⁴

²³ Např. Zákon o podpoře malých a středních podniků (2003), Zákon o zahraničním obchodu (2004), Zákon o bankrotu (2006). Podrobněji viz Jurčová, str. 106 a dále. ZHANG: 2015 na str. 138 pak vypočítává, že jen do roku 2010 bylo schváleno 236 důležitých zákonů, na 690 administrativních předpisů a více než 8600 předpisů s lokální platností.

²⁴ Podrobněji viz JURČOVÁ: 2007, str. 99 a dále

²⁵ Viz Obrázek 1 výše

²⁶ NAUGHTON: 2007, str. 377

²⁷ NAUGHTON: 2007, str. 143

²⁸ JURČOVÁ: 2007, str. 37

Graf růstu čínského HDP v jednotlivých letech viz <https://tradingeconomics.com/china/gdp-growth-annual>

²⁹ JURČOVÁ: 2007, str. 65

³⁰ Graf procentuálního vyjádření objemu zahraničního obchodu na HDP na Obrázku 1 výše naznačuje, že po roce 2006 rostla v Číně tuzemská spotřeba rychleji než zahraniční obchod.

³¹ <https://www.fdiintelligence.com/index.php//Trend-Tracker/FDI-into-China-shows-rapid-decline-since-2013>

³² <http://www.doingbusiness.org/rankings?region=east-asia-and-pacific>

³³ Podrobněji viz

<http://www.doingbusiness.org/~//media/WBG/DoingBusiness/Documents/Profiles/Country/CHN.pdf>

³⁴ NAUGHTON: 2007, str. 377

3. Kontextualizace zahraničního obchodu – GATT a WTO

„...jātarūpa rajata paṭiggahaṇā paṭivirato hoti, ...kayavikkayā paṭivirato hoti, ...“³⁵

Historie mezinárodního obchodování jakožto směnné činnosti provozované za účelem zisku „za hranicemi“ je velice stará. Obchodování přispívalo nejen ke zvyšování hmotného, ale též kulturního bohatství zúčastněných regionů, příkladem za všechny budiž známá Hedvábná stezka. V průběhu času se samozřejmě měnily nejen technické jako prostředky směny a obchodní trasy, ale také právní regulace vztahů mezi obchodníky i říšemi či později státy.³⁶ S postupující globalizací³⁷ zhruba od druhé poloviny dvacátého století jsou trendem celní unie, uskupení volného obchodu (jako např. NAFTA nebo EFTA a také projekt EHS, z něhož se postupně vyvinula po všech stránkách integrovanější EU) a strategická partnerství.³⁸ Ty však pokrývají geograficky omezený prostor a jedná se spíše o nástroje ekonomické integrace než globální regulace a jako takové nejsou předmětem této práce.

Souběžně ale národy usilují rovněž o koordinaci regulace mezinárodního obchodu na celoplanetární úrovni, přičemž zhmotněním těchto snah je v současnosti Světová obchodní organizace i jakožto arbitr zejména dumpingových sporů mezi členskými státy. Tato kapitola se konkrétně věnuje právě WTO a jejímu významnému předchůdci, dohodě GATT.

³⁵ „...zdržuje se přijímání zlata a stříbra, ...zdržuje se nakupování a prodávání...“. Jedna z mravních zásad buddhistických mnichů v pálijském kánonu, text Ariya Sīlakkhandha.

³⁶ Podrobněji píše např. ROZEHNALOVÁ a kol. v 1. kapitole knihy *„Právo Světové obchodní organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva“*.

³⁷ Podle jedné z definic je globalizace charakteristická tím, „že trhy, investice a mezipodnikové vztahy jsou stále méně určovány národními hranicemi. To vše díky nadnárodním společnostem, FDI, společným podnikům, společnému výzkumu a vývoji či technologickým licencím.“ (JENÍČEK: 2002, str. 9)

³⁸ Více o strategických partnerstvích a konkrétně zejména o strategickém partnerství mezi EU a Čínou viz MICHALSKI a PAN: 2017.

3.1 GATT

Na konci druhé světové války se mezinárodní společenství, vědomo si strašlivých dopadů léta trvajících konfliktu na hospodářství mnohých zemí, pokusilo o vytvoření mezinárodního ekonomického rámce, který by reguloval ekonomické vztahy, a to jak kapitalistických, tak i socialistických zemí³⁹. Vzniklý tzv. brettonwoodský⁴⁰ monetární systém vedle navázání amerického dolaru na zlato⁴¹ a dalších měn na americký dolar s jednocentní tolerancí zahrnoval taktéž založení Stabilizačního, později Mezinárodního měnového fondu (IMF) a Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj, z níž následně vzešla Světová banka (WB).

V prosinci 1945 Spojené státy sezvaly válečné spojence k jednání o další organizaci, která by podobným způsobem korigovala mezinárodní obchod, zejména pak umožnila reciproční snížení celních tarifů, jejichž průměrná výše 22 procent tvořila účinnou bariéru mezinárodní výměny zboží.⁴² Konkrétním výstupem se měla stát Mezinárodní obchodní organizace (ITO), jejíž zakládající listina – tzv. Havanská charta – ale z politických důvodů⁴³ nikdy nevstoupila v platnost. 23 zemí tak alespoň 30. října 1947 ve švýcarské Ženevě podepsalo Všeobecnou dohodu o clech a obchodu (GATT)⁴⁴, která jako provizorní (k nakonec nevzniklé ITO) multilaterální uspořádání pro regulaci mezinárodního obchodu platila téměř půl století. Zde je třeba uvést, že ačkoli GATT byla *de jure* mezinárodní smlouvou, v průběhu času se z ní stala *de facto* mezinárodní organizace. Dohoda GATT byla po několika kolech jednání, kdy se k ní připojovaly další státy a kdy průměrná výše celních tarifů klesala postupně až k 5 procentům⁴⁵, nahrazena Světovou obchodní organizací (WTO).

³⁹ THORSTENSEN a kol.: 2013, str. 13

⁴⁰ Jednání celkem 44 spojeneckých států probíhalo v červenci 1944 v Bretton Woods v americkém státě New Hampshire, odkud pochází název „brettonwoodský systém“.

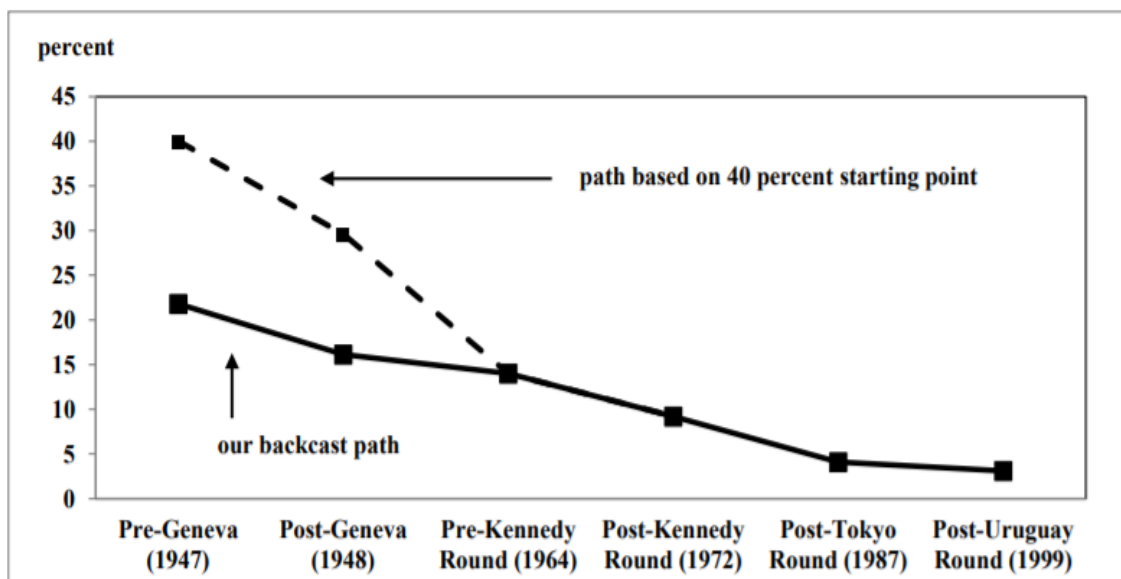
⁴¹ Americký dolar se tím stal celosvětovou rezervní měnou.

⁴² BOWN a IRWIN: 2015, str. 2. Také viz Obrázek 2 níže.

⁴³ Charta neprošla americkým Kongresem mimo jiné s argumentací, že by mohla příliš zasahovat do vnitřní hospodářské politiky, ostatní země pak proto ztratily zájem ji ratifikovat.

⁴⁴ Přesněji nejprve 8 států podepsalo „Protokol o provizorní aplikaci Všeobecné dohody o clech a obchodu“. Nicméně mezi zakládající signatáře GATT patří i Československo a Čínská republika, podrobněji viz dále v textu.

⁴⁵ Viz Obrázek 2 níže.

Obrázek 2: Trajektorie průměrných tarifů: od Ženevy po Uruguay⁴⁶

3.2 WTO

Světová obchodní organizace byla založena v roce 1995 především jako výsledek tzv. Uruguayského kola jednání v rámci GATT, které se datuje do období let 1986–1994. I vzhledem k tomu, že přes 160 členů WTO dnes realizuje více než 98 procent objemu mezinárodního obchodu⁴⁷, jde o bezprecedentně úspěšný projekt reformy regulace mezinárodního obchodu. Stěžejní agendou WTO je samozřejmě prosazování volného mezinárodního obchodu, konkrétně v podobě odstraňování bariér (zejména importních cel)⁴⁸, ale také jejich udržování tam, kde hrozí potenciální nebezpečí pro spotřebitele⁴⁹. Co je neméně důležité, WTO má taktéž představovat neutrální půdu pro řešení sporů na základě dohodnutého právního rámce.

⁴⁶ BOWN a IRWIN: 2015, str. 28. Plnou čarou je vyznačen pokles průměrných tarifů, čárkovaná čára pak reprezentuje alternativní trajektorii, kdy počáteční tarify byly podle některých tvrzení mnohem vyšší, až na úrovni 40 procent, což však autoři citované studie považují za neověřený předpoklad.

⁴⁷ Podrobněji viz historická sekce webových stránek Světové obchodní organizace (https://www.wto.org/english/thewto_e/history_e/history_e.htm)

⁴⁸ Filozofií WTO je, že „svobodný obchod, pokud je regulován tak, aby nepůsobil nežádoucí vedlejší účinky, je důležitý pro ekonomický rozvoj.“ (citace ze stránky „What we do“ na webu WTO)

⁴⁹ Např. z pohledu ochrany zdraví spotřebitelů.

Klára Jurčová⁵⁰ zmiňuje následující nejdůležitější multilaterální dohody, které tento rámec spoluutvářejí:

- Všeobecná dohoda o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT).
- Všeobecná dohoda o obchodu službami (General Agreement on Trade in Services – GATS).
- Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Trade-Related Aspects of Intellectual Property – TRIPS).

V těchto dokumentech jsou vyhlášeny základní teze liberalizace mezinárodního obchodu, včetně principů doložky nejvyšších výhod a zákazu diskriminace zboží podle země původu, které byly převzaty z původního systému GATT, ospravedlnitelné výjimky, a také stanoveny procedury pro řešení sporů⁵¹. Je důležité zmínit, že i tyto základní dohody byly, jsou a budou předmětem dalšího vyjednávání a úprav. Na rozdíl od původní dohody GATT je WTO oficiální organizací s vlastní hierarchickou strukturou⁵² a – jak je patrné již ze samotných názvů dohod – vedle obchodování se zbožím se nově zabývá rovněž obchodem se službami a duševním vlastnictvím, což reflektuje současný trend růstu podílu terciálního sektoru na hospodářství v mnoha členských zemích.

⁵⁰ JURČOVÁ: 2007, str. 62.

⁵¹ Pokud se některá země domnívá, že byla narušena její práva vyplývající z výše zmíněných smluv, může přednést spor u WTO, která by následně měla provést nezávislé expertní šetření. Do roku 2015 WTO otevřela celkem 500 takovýchto sporů. (stránka „*What we do*“ na webu WTO)

⁵² Např. v Ženevě sídlí 700členný Sekretariát s ročním rozpočtem 130 mil. USD.

4. Čína v mezinárodních obchodních organizacích

„中国入世，是中国和世界双赢和共赢的结果。“⁵³

4.1 Čína a GATT

Čínská republika pod slábnoucím vedením Kuomintangu byla (stejně jako československá „třetí republika“) jedním z třiatvacesti původních signatářů GATT. V říjnu 1949 byla založena Čínská lidová republika, která ale nezískala křeslo v OSN, v důsledku čehož došlo k přerušení vazeb pevninské Číny na GATT. Čankajškova vláda Čínské republiky (ROC) na Tchaj-wanu se přesto účastnila dohody jen do března 1950, kdy oznámila Generálnímu tajemníkovi OSN rozhodnutí stáhnout se z GATT, a to jednak proto, že preferovala bilaterální jednání s jednotlivými partnery a pak také proto, že podmínky GATT považovala za výhodnější pro svého úhlavního nepřítele – komunistickou vládu v Pekingu, jelikož většina snížených tarifů a koncesí se vztahovala na zboží vyráběné na čínské pevnině⁵⁴. Jako prozaičtější důvod lze uvést skutečnost, že Čankajšek už prostě nebyl schopen kontrolovat pevninskou ekonomiku a tedy ani plnit závazky vyplývající z účasti na GATT. Československá snaha o zneplatnění tohoto stažení Číny z GATT (samozřejmě motivovaná nikoli láskou k Čankajškovi, nýbrž strategickým cílem přenést těžiště vztahů mezi GATT a Čínou na pevninu)⁵⁵ vyšla naprázdno, takže čínská účast v GATT oficiálně skončila 60 dní po oznámení, přesně 5. května 1950. Další vývoj byl takový, že zatímco Čínská republika na Tchaj-wanu požádala – a díky svému tehdejšímu křeslu v OSN přes nesouhlas 13 signatářů úspěšně – o status

⁵³ „Vstup ČLR do světa (WTO) je ziskem pro všechny, pro Čínu i zbytek světa“. Long Yongtu na posledním, 18. zasedání Pracovní skupiny pro přistoupení ČLR k WTO, 17. září 2001, Ženeva. (<http://www.jykyj.com/viewnews.asp?id=306>)

⁵⁴ HSIEH: 2005, str. 1197

⁵⁵ Tamtéž

pozorovatele v roce 1965⁵⁶, ČLR si stejnou pozici vydobyla až později v roce 1982⁵⁷, kdy už se na pevnině roztáčela kola ekonomických reforem. Platnost stažení ROC (Tchaj-wanu) z dohody GATT dnes zůstává jen otázkou pro právníky a historiky, protože jak ČLR, tak Tchaj-wan jsou dnes členy WTO.

4.2 Čína a WTO⁵⁸

Dne 10. 7. 1986 Čína jakožto jedna z původních smluvních stran dohody GATT formálním dopisem⁵⁹ na Generální ředitelství GATT požádala o obnovení vztahů k této dohodě. Následovalo dlouhých patnáct let bilaterálních jednání s klíčovými světovými hráči. Souběžně s nimi byla⁶⁰ uvnitř GATT dne 30. března 1987 zřízena Pracovní skupina pro přistoupení Číny k systému GATT, která měla za úkol podrobně přezkoumat stav čínského hospodářství a potenciál zapojení otevírající se ekonomiky do globálního uspořádání. V březnu 1988 vydala skupina neoficiální Faktické shrnutí⁶¹, které mělo být čímsi jako předzvěstí formální výsledkové zprávy. Následovaly výstupy ohledně čínského režimu mezinárodního obchodu a kola otázek, expertních šetření a reakcí čínské strany, např. ohledně harmonogramu uvolňování státní kontroly a regulace v konkrétních odvětvích.

Mezitím se významným datem stal 1. leden 1995, kdy byla konečně zřízena – mimo jiné i za účasti čínských zástupců v osmém a současně posledním, tzv. uruguayském kole jednání – Světová obchodní organizace (WTO), která doplnila dvě již zavedené „brettonwoodské instituce“ (Světovou banku a Mezinárodní měnový fond) a nahradila tak dohodu GATT, vnímanou i po půl století existence stále jako

⁵⁶ V návaznosti na rezoluci OSN č. 2758 z roku 1971, která jakožto jediného legitimního zástupce Číny v OSN stanovila Čínskou lidovou republiku, pak ROC svůj status pozorovatele opět ztratila, jelikož na jednáních GATT v listopadu 1971 bylo rozhodnuto o tom, že tato smlouva bude v politických záležitostech respektovat vůli OSN.

⁵⁷ Otázkou Číny a GATT z pohledu teorií mezinárodních vztahů se zabývá např. Monica Hsiao ve svém textu „*China and the Gatt*“.

⁵⁸ Kompletní soubor oficiálních přístupových dokumentů Číny k WTO je k dispozici na adrese https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/a1_chine_e.htm. V této kapitole jsou pod čarou uváděny značky dokumentů, pod nimiž je snadné je dohledat.

⁵⁹ Značka dokumentu L/6017

⁶⁰ dokumentem C/M/2017

⁶¹ Spec 88(13)

provizorium.⁶² To Čína samozřejmě musela formálně reflektovat. Stalo se tak hned 7. prosince 1995, kdy se vláda ČLR s odvoláním na článek XII Dohody o zřízení WTO rozhodla formálně⁶³ požádat o přistoupení k WTO a převod svého statusu u GATT pod nově vzniklou Světovou obchodní organizací. V reakci na to byla založena další Pracovní skupina pro přistoupení Číny k WTO pod vedením Švýcara Pierra-Louise Girarda, jejímž úkolem bylo přezkoumat žádost čínské strany, pokračující čínské hospodářské reformy a v návaznosti na tato šetření podat Generální radě WTO doporučení ohledně přistoupení⁶⁴. Tato skupina formálně zasedla celkem osmnáctkrát, přičemž již na dvanáctém zasedání koncem září 2000 vyjádřil šéf čínské delegace Long Yongtu (龙永图), vědom si úspěšných paralelně vedených bilaterálních jednání s USA, EU⁶⁵, Švýcarskem a dalšími klíčovými zeměmi, naději ve zdárný výsledek přístupových jednání: „soudě z aktuální situace, přistoupení Číny je pouze otázkou času.“⁶⁶ Poslední zasedání Pracovní skupiny, která se průběžně věnovala ožehavým otázkám cenotvorby včetně regulace cen, státních subvencí, udělování obchodních licencí, restrikcí mezinárodního obchodu i konkrétním odvětvím od zemědělství po textilní průmysl, proběhlo 17. září 2001.

Následovalo formální ukončení přístupových jednání (v žargonu WTO se jedná o tzv. Accession Package), jehož výstupem se stalo v první řadě kladné rozhodnutí Ministerské konference z Dauhá ohledně přistoupení ČLR k Dohodě o zřízení Světové obchodní organizace z Marrákeše za podmínek stanovených v příloze k tomuto rozhodnutí – stěžejním Protokolu o přistoupení ČLR k WTO⁶⁷. Rozhodnutí navazovalo na více než stosedmdesátistránkovou výsledkovou zprávu Pracovní skupiny⁶⁸ a konkrétně reflektovalo bod 343 této zprávy: „...Pracovní skupina dospěla k závěru, že Čína má být pozvána k přistoupení k Dohodě o zřízení Světové obchodní organizace z Marrákeše.“⁶⁹ Čína protokol formálně odsouhlasila, takže

⁶² Podrobnější informace o dlouholetých snahách reformovat systém GATT na stránkách WTO: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm

⁶³ dokumentem WT/ACC/CHN/1

⁶⁴ tak vznikl dokument WT/ACC/CHN/2

⁶⁵ 15. listopadu 1999 vyjádřil souhlas se vstupem ČLR do WTO americký Kongres a v květnu 2000 také Evropská unie.

⁶⁶ https://www.wto.org/english/news_e/news00_e/chinalsp_e.htm

⁶⁷ Značka dokumentu WT/L/432

⁶⁸ Značka dokumentu WT/ACC/CHN/49

⁶⁹ WT/ACC/CHN/49, str. 71

dále už nic nebránilo tomu, aby generální ředitel WTO Mike Moore 11. listopadu 2001 oficiálně⁷⁰ oznámil úspěch jednání o přistoupení ČLR k WTO. Přesně o měsíc později, tedy 11. prosince 2001, se pak Čínská lidová republika stala v pořadí 143. členem Světové obchodní organizace.

4.2.1 Přístupový protokol Číny k WTO

Nejdůležitějším dokumentem, který upravuje práva a povinnosti Čínské lidové republiky vyplývající z členství ve WTO, je Přístupový protokol ČLR k WTO⁷¹. V části I se Čína mimo jiné zavázala dodržovat ustanovení Dohody o WTO v aktuálním znění, harmonizovat a udržovat svou legislativu v souladu se základními dohodami WTO (tj. GATT, GATS a TRIPS), průběžně liberalizovat mezinárodní obchod včetně režimu importních a exportních licencí a postupně umožnit cenotvorbu přímo na volném trhu ve všech sektorech hospodářství (str. 6), to vše za transparentních podmínek a s právem orgánů WTO provádět každoroční prověrku implementace příslušných opatření po dobu nejdéle deseti let. V rámci článku 15 pak přijala „zvláštní požadavky obchodních partnerů v podobě non-market economy (NME) přístupu na dobu 15 let“⁷². Toto přechodné období jakoby vystihovalo optimismus Západu v otázce „standardizace“ čínské ekonomiky podle západních vzorů a právě výklad článku 15 je jablkem sváru mezi ČLR na straně jedné a EU a USA na straně druhé.⁷³

Další části Protokolu vyjmenovávají druhy zboží, jimiž obchodují (import i export) státní podniky nebo které podléhaly dohodnutým harmonogramům liberalizace obchodu, uvádí další dohodnuté výjimky na poli netarifních opatření a subvencí a konečně také specifikují přechodné výhrady a výjimky jiných členských států WTO.⁷⁴

⁷⁰ dokumentem WT/LET/408

⁷¹ Značka dokumentu WT/L/432

⁷² JURČOVÁ 2007, str. 55

⁷³ Velmi podrobně na toto téma hovoří analýza EPRS z listopadu 2015 „*Granting Market Economy Status to China*“. Podrobněji také viz kapitola 6.2.

⁷⁴ Např. Slovensko si vyhradilo kvantitativní omezení na import obuvi do roku 2005. Viz Protokol, str. 100.

5. Status tržní ekonomiky

„Evropa nemůže být naivní a musí chránit své zájmy, a to především pokud jde o dumping.“⁷⁵

Čína se sice stala členem Světové obchodní organizace, avšak její přístupový protokol obsahoval řadu přechodných ustanovení a období, během nichž měla ČLR sladit své vnitřní legislativní prostředí s požadavky regulativního rámce WTO. Nejdelší, patnáctileté období podle odstavce (a)(ii) článku 15 přístupového protokolu umožňovalo ostatním členům WTO zacházet s Čínou v antidumpingových šetřeních jako s netržní ekonomikou (NME). Zmíněné přechodné období sice již vypršelo 11. prosince 2016, avšak nejednoznačné znění článku 15 rozproudilo emotivní debatu nejen mezi právníky a z otázky statusu tržní ekonomiky se stal problém politický. Evropská unie se (stejně jako USA) k němu zatím staví tak, že upřednostňuje bilaterální mechanismus před rámcem WTO, čímž snad prozatím zažehnává jedno nebezpečí invaze levných čínských produktů na Starý kontinent, ale současně se vystavuje druhému nebezpečí arbitráže v důsledku porušování závazků plynoucích z členství ve WTO.

5.1 Antidumpingová šetření a netržní ekonomiky

Sám termín „status tržní ekonomiky“ (MES) je původně spíše ekonomickým než právnickým pojmem. Vychází z dichotomie mezi tržní a netržní ekonomikou, mezi zeměmi kapitalistického a socialistického tábora a jako takový je vlastně produktem éry studené války. Důležitý, do značné míry antonymický pojem „ netržní ekonomika“ (NME) však již stačil zakořenit i v právnických textech, např. GATT nebo Evropských společenství.

⁷⁵ Tehdejší slovenský ministr obchodu Petr Žiga na jednání Rady před hlasováním o udělení Statusu tržní ekonomiky Číně.

Akademických definicí může být více, avšak co se týče legislativního rámce mezinárodního obchodu, dodatek k odstavci 1 článku VI dohody GATT připojený v roce 1955 poprvé rozlišuje mezi zeměmi s tržní a netržní ekonomikou z důvodu odlišné metodologie při výpočtu a posuzování obvyklé hodnoty zboží.⁷⁶

Jak bylo naznačeno výše, podstata sporu spočívá v posuzování dumpingu⁷⁷. Vzhledem k tomu, že součástí systému GATT a potažmo i WTO je doložka nejvyšších výhod⁷⁸, signatářské země, resp. členové nemohou aplikovat antidumpingová opatření naprosto svévolně. Jelikož je však dumping považován za nežádoucí nerovné zacházení, byla vypracována komplexní metodika pro jeho posuzování.

V případě, že je o dumpingu rozhodnuto pozitivně, může importující země na dotčené zboží uvalit antidumpingové clo a tím narovnat původní nespravedlnost. Metodika je založena na stanovení „obvyklé hodnoty zboží“, což je zjednodušeně řečeno cena dotyčného zboží obchodovaného běžným způsobem v exportující zemi⁷⁹. Mimo jiných problémů, které se v této souvislosti mohou vyskytnout⁸⁰, je jasné, že v případě centrálně řízených (netržních) ekonomik takto stanovená obvyklá hodnota zboží nepostačuje k naplnění smyslu antidumpingových šetření, neboť cenové zkreslení je vkládáno na systémové, vyšší úrovni. Zjednodušeně řečeno, při použití standardní metodiky porovnávání cen by nebylo možné provádět dostatečně vysokou kompenzaci a nakupující země by nemohly jinak než importovat levné, exportující ekonomikou centrálně dotované zboží. Proto je v dohodách o mezinárodním obchodu připojen článek o netržních ekonomikách, který umožňuje namísto srovnatelných cen podobného zboží v exportující zemi používat ceny určené náhradními mechanismy, případně se obracet na autority při

⁷⁶ „...importující strany mohou shledat, že bude nezbytné zohlednit i možnost, že přísné srovnávání s tuzemskými cenami v takovýchto zemích nemusí být vždy odpovídající.“ (text dohody GATT, dodatek k odstavci 1 článku 6 z roku 1955).

⁷⁷ Podle Technických informací WTO k antidumpingovým opatřením představuje dumping „nerovné zacházení v mezinárodním obchodu, kdy cena určitého produktu při prodeji v importující zemi je nižší než cena téhož produktu na trhu v zemi exportu.“

⁷⁸ Princip „most-favoured nation“ (MFN) znamená, že na zemi, která si toto zacházení vydobude mezinárodní smlouvou, se budou automaticky vztahovat všechny obchodní výhody, které druhá smluvní strana kdykoli poskytne kterékoli třetí straně. MFN je nepodmíněnou součástí prvního článku GATT, z čehož pak vyplývá obecně rovné zacházení s tuzemskými a importovanými produkty.

⁷⁹ Technické informace WTO k antidumpingovým opatřením:
https://www.wto.org/english/tratop_e/adp_e/adp_info_e.htm

⁸⁰ Např. dané zboží se vůbec nemusí v exportující zemi obchodovat.

rozhodování sporů, což by mělo znemožnit exportujícím netržním ekonomikám podbízet se státně regulovanými cenami.

5.2 Kritéria pro udělení statusu tržní ekonomiky v Evropské unii

Udělování statusu tržní ekonomiky pak staví na tomto základě. Země, které tento status získají, již nemohou být v antidumpingových šetřeních posuzovány náhradními mechanismy, protože férová soutěž na volném trhu byla u nich jednou prokázána a dále je již uznávána implicitně. Nicméně, i nadále je možné aplikovat antidumpingová opatření na bázi standardních mechanismů. Je dobré zmínit, že „status tržní ekonomiky“ nemá celosvětově uznávanou definici ani oporu v mezinárodním právu, nýbrž kritéria pro jeho udělení byla rozpracována nezávisle v národních legislativách, včetně legislativy EU.^{81,82}

Konkrétně v EU je získání Statusu tržní ekonomiky podmíněno splněním všech níže uvedených kritérií, která umožňují „rozhodnout o tom, zda se ekonomické podmínky v dotyčné zemi vyvinuly do takové podoby, že ceny a náklady lze spolehlivě používat pro účely šetření týkajících se ochrany obchodu“. ⁸³ Následujících kritéria předepsala Evropská společenství již v 90. letech minulého století, což zlepšuje vyjednávací pozici EU, jelikož Čína tou dobou ještě nebyla ve WTO, a EU tudíž nelze snadno nařknout z ex-post účelových pozic. Aby bylo možné zacházet se zemí jako s tržní ekonomikou, musí v ní panovat:

⁸¹ Stěžejní pro ustavení režimu zacházení s netržními ekonomikami bylo Nařízení Rady (ES) č. 384/96 ze dne 22. prosince 1995 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství, později nahrazené Nařízením Rady (ES) č. 1225/2009 ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně před dumpingovým dovozem ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství.

⁸² Otázkou pro právníky je, zda kritéria pro udělení MES v legislativách USA, EU a dalších ekonomik jsou vůbec legitimní. Čína se domnívá, že by s ní mělo být zacházeno jako s tržní ekonomikou automaticky po vypršení 15leté přechodné lhůty stanovené v Přístupovém protokolu. EU naopak tuto automatickost odmítá a odkazuje se na vlastní pravidla ochrany trhu (MICHALSKI A PAN: 2017, str. 57).

⁸³ Evropská komise: 2008. SEC (2008) 2503 final, str. 5

- 1) „Malý vliv vlády na přidělování zdrojů a rozhodování podniků, ať už přímo nebo nepřímo (např. veřejné orgány) například prostřednictvím uplatňování státem stanovených cen, diskriminace v rámci daňových, obchodních nebo měnových systémů.“
- 2) „Neexistence státem zapříčiněných narušení podnikatelské činnosti spojených s privatizací.“
- 3) „Existence a provádění průhledného a nediskriminačního obchodního práva zabezpečujícího vhodné řízení podniků (uplatňování mezinárodních účetních standardů, ochrana akcionářů, veřejná dostupnost přesných informací o jednotlivých podnicích).“
- 4) „Existence a provádění souvislého, účinného a průhledného souboru zákonů zaručujících dodržování vlastnických práv a funkčnost konkurzního systému.“
- 5) „Existence na státě nezávislého finančního odvětví podléhajícího jak právně, tak i v praxi dostatečným ustanovením jistoty a odpovídajícímu dohledu.“^{84,85}

Stav plnění těchto kritérií čínskou stranou je jedním z témat následující kapitoly.

⁸⁴ Evropská komise: 2008. SEC (2008) 2503 final, str. 6

⁸⁵ Pro zajímavost, jiná kritéria má Fraserův institut pro měření ekonomické svobody, jiná Světová banka, také Číňané se pokusili vypracovat vlastní kritéria, která by ale byla navržena tak, že by Čína podle nich byla tržní ekonomikou. Velmi podrobně na toto téma píše např LI: 2017, str. 19 a dále.

6. Vztahy mezi ČLR a EU a status tržní ekonomiky

„We can also do stupid“⁸⁶

Diplomatické vztahy mezi integrující se západní Evropou a ČLR byly navázány již v roce 1975.^{87,88} V roce 1979 navštívil Čínu tehdejší předseda Komise ES Roy Jenkins.⁸⁹ V návaznosti na to získal omezený přístup na evropské trhy čínský textil a později i další zboží, načež byla v roce 1985⁹⁰ formálně posvěcena všestranná obchodní spolupráce. Časné období nadějí vzápětí skončilo událostmi na náměstí Tiananmen na jaře roku 1989. ES přerušila s Čínou diplomatické styky, tvrdě odsoudila brutální represe v Pekingu a mimo jiných opatření vyhlásila embargo na obchodování se zbraněmi. Netrvalo však dlouho, když Rada ES v říjnu 1990 oznámila svůj zájem na postupné normalizaci vztahů. Zásadním dokumentem se stal o pět let později dokument „*A Long-term Policy for China-Europe Relations*“⁹¹, k němuž bylo předzvěstí již komuniké z června 1994.⁹² Další komuniké z roku 1998⁹³ znamenalo formální ustavení evropsko-čínského strategického partnerství a již téhož roku se v Londýně konal první summit EU-ČLR.

Michalski a Pan nazývají roky 2003–05 evropsko-čínskými „líbánkami“⁹⁴, neboť v tomto období došlo k rozšíření strategického partnerství na mnoho nových sektorů⁹⁵ a ČLR dokonce vydala první strategický dokument, který se zabýval

⁸⁶ Těmito slovy reagoval 2. března 2018 předseda Evropské komise J. C. Juncker na americké zavedení cel na ocel a hliník.

⁸⁷ JURČOVÁ: 2007, str. 63 a dále

⁸⁸ Co se týče Evropy střední a východní, tj. zemí socialistického tábora, kupříkladu Československo uznalo ČLR jako jedna z prvních zemí již 4. 10. 1949, čemuž odpovídala i čilejší obchodní výměna a politické kontakty. Tato práce je však omezena na vztahy mezi Čínou a EU, jejímž předchůdcem jsou ES států západní Evropy.

⁸⁹ Deng Xiaoping se na setkání s ním údajně velmi zajímal o další průběh evropské integrace. Integrovanější EU podle něj měla vytvořit silný pól budoucího světového ekonomického řádu. Viz MICHALSKI a PAN: 2017, str. 42

⁹⁰ Nařízením Rady (EHS) č. 2616/85 ze dne 16. září 1985 o uzavření dohody o obchodní a hospodářské spolupráci mezi Evropským hospodářským společenstvím a Čínskou lidovou republikou

⁹¹ Evropská komise: COM (1995) 279 final, 1995.

⁹² Evropská komise: COM (1994) 314 final, 1994.

⁹³ Evropská komise: COM (1998) 181 final, 1998.

⁹⁴ MICHALSKI a PAN: 2017, str. 46

⁹⁵ Evropská komise: COM (2003) 533 final, 2003.

výhradně EU.⁹⁶ Jelikož však EU – přes jisté vstřícné náznaky – nakonec nezrušila (na politický nátlak USA) zbraňové embargo, ČLR pochopila, že „její“ strategické partnerství je až druhořadé za bilaterálním vztahem EU-USA, a atmosféra opět ochladla. Situace vykulminovala kritikou lidských práv před olympijskými hrami v Pekingu v roce 2008, navíc v témže roce se francouzský prezident Nicolas Sarkozy zastávající tehdy současně významný post předsedy EU sešel s Dalajlámou, takže čínská strana zrušila i připravovaný summit.

Zatímco čínská ekonomika stále rostla, Evropu zanedlouho zachvátila silná finanční krize, která zhoršila její relativní vyjednávací pozici.⁹⁷ Od Nankingského summitu v roce 2009 se vztahy opět zlepšovaly, snad i proto, že Evropa postupně stále více rezignovala na aktivní prosazování lidskoprávní agendy^{98,99}. V listopadu 2013 byla podepsána společná Strategická agenda pro spolupráci¹⁰⁰, která zdůraznila intenzifikaci partnerství v mnoha oblastech a současně předznamenala jeho rozšíření do dalších sfér, včetně citlivých otázek mezinárodní bezpečnosti, regionálního rozvoje, klimatických změn a ochrany životního prostředí. Čína následně aktualizovala svůj strategický dokument o EU, v němž mimo jiné označila EU za „důležitého strategického partnera“¹⁰¹. V roce 2016 ještě EU – apelujíc na koordinaci bilaterálních vztahů členských zemí s Evropskou komisí – stihla zrevidovat prvky své strategie vůči ČLR¹⁰², avšak s tím, jak se blížil konec patnáctiletého přechodného období po vstupu ČLR do WTO, začaly znovu nabývat na síle staré spory.

⁹⁶ china.org.cn/e-white/20050817/index.htm

⁹⁷ MICHALSKI a PAN: 2017 na str. 50 to shrnují pregnančně: „zdá se, že EU teď potřebovala Čínu více než Čína EU.“

⁹⁸ MICHALSKI a PAN: 2017, str. 51

⁹⁹ Více o tomto tématu např. MICHALSKI a PAN: 2017 na str. 60 a jinde.

¹⁰⁰ Evropská unie a Čína: 2013. *EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation*.

¹⁰¹ http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1143406.shtml

¹⁰² JOIN (2016) 30 final

6.1 Status tržní ekonomiky – aktuální vývoj

Samotné onálepkování statusem tržní ekonomiky má pro Čínu spíše jen symbolický význam, neboť sama podle své Ústavy buduje „socialistickou tržní ekonomiku“. V sázce jsou ve skutečnosti „zvláštní pravidla, která Evropa aplikuje proti dumpingu levných čínských exportů – která vyprší (resp. měla vypršet, pozn. autora) v prosinci 2016.“¹⁰³ Proto bylo získání Statusu tržní ekonomiky jedním z významných cílů čínské zahraniční politiky už od roku 2003¹⁰⁴. Již v roce 2004 EU potvrdila, že ČLR splnila kritérium číslo dvě z výše uvedených pěti¹⁰⁵, další průběžná zpráva o postupu ČLR na cestě k udělení statusu tržní ekonomiky vydaná v roce 2008 toto sice potvrdila¹⁰⁶, nadto uznala jistý progres v dalších oblastech, nicméně výraznější pokrok v podobě „odškrtnutí“ celých dalších kritérií již Číně od té doby formálně uznán nebyl. Další podobně důkladná revize zatím neproběhla z odkazem na to, že čínská strana formálně o přezkoumání nepožádala. Z pohledu Evropské unie se tedy situace nyní jeví tak, že Čína nespĺňuje legislativou předepsané náležitosti pro udělení statusu MES (čtyři z pěti kritérií).

Promyšlená diskurzivní propaganda v rámci iniciativy Pásu a stezky (OBOR či BRI), která ve své Evropské části zdůrazňuje dialog civilizací, kulturní výměnu, oboustranně výhodnou spolupráci a rychlou konektivitu, na straně jedné a přijetí čínského prezidenta Xi Jinpinga na nejvyšší úrovni ve čtyřech zemích západní Evropy v roce 2014¹⁰⁷ na straně druhé částečně vysvětlují, proč byli představitelé EU dlouhou dobu relativně optimističtí. Kupříkladu Godement a Vasselier píší, že Francie jako jeden z velkých členských států údajně ujistila v listopadu 2015 – těsně před klimatickou konferencí v Paříži – Čínu o svém kladném stanovisku v otázce

¹⁰³ GODEMENT a VASSELIER: 2017 na str. 1 opět píší, že Čína si vykládá situaci tak, že by měla status MES obdržet automaticky po skončení 15letého přechodného období.

¹⁰⁴ PUCCIO: 2015, str. 1.

¹⁰⁵ tj. „Neexistence státem zapříčiněných narušení podnikatelské činnosti spojených s privatizací“.
PUCCIO: 2015, str. 14.

¹⁰⁶ SEC (2008) 2503 final. Tato zpráva dále argumentuje, že ČLR nespĺňuje 1. kritérium především z důvodů přímých a nepřímých restrikcí čínského státu v oblasti importu a exportu a subvencování vstupů, 3. kritérium z důvodů přetrvávajících státních zásahů do řízení podniků a nedostatečné implementace mezinárodních účetních standardů IFRS, 4. kritérium z důvodů pochybné ochrany soukromého vlastnictví a častého upřednostňování státních podniků a konečně 5. kritérium z důvodu silné role čínské vlády v bankovním a finančním sektoru.

¹⁰⁷ Xi tehdy navštívil Belgii, Francii, Německo a Nizozemsko. O rok později navštívil Xi i Velkou Británii a v roce 2016 i Českou republiku.

udělení statusu tržní ekonomiky. V podobném duchu se vyjádřila i kancléřka Angela Merkelová za Německo, ačkoli to alespoň podmínila dalším pokrokem na čínské straně.¹⁰⁸ Jednalo se však pravděpodobně pouze o prázdné politické proklamace. Na konkrétní dotaz českého europoslance Miroslava Pocheho z 26. 11. 2015¹⁰⁹, který chtěl znát názor Evropské komise na interpretaci sporného článku 15 Přístupového protokolu, již totiž komisařka Malströmová jménem Komise odpověděla vyhýbavě: „Komise v současné době pečlivě zkoumá různé dopady vypršení platnosti (v prosinci 2016) některých ustanovení protokolu o přistoupení Číny ke Světové obchodní organizaci (WTO) v souvislosti s tím, jak přistupovat k Číně v antidumpingových šetřeních. Je předčasné poskytovat informace o probíhajících interních činnostech Komise.“¹¹⁰ Generální ředitelství pro obchod (DG TRADE) na začátku roku 2016 skutečně přišlo s dokumentem „*Response to the expiry of certain provisions of the Accession Protocol to the WTO of the People’s Republic of China*“, v němž byly velmi stručně nastíněny tři alternativy včetně potenciálních dopadů: (1) zachování současného stavu věcí včetně současné legislativy EU, (2) vynětí ČLR ze seznamu netržních ekonomik, tedy vlastně udělení statusu tržní ekonomiky Číně a (3) implementace legislativních úprav v situaci, kdy bude status tržní ekonomiky udělen implicitně.

To se již psal únor 2016 a v amerických republikánských primárkách se začínal rýsovat jako favorit ostře protičínský kandidát – pozdější vítěz prezidentských voleb – Donald J. Trump. Ve stejné době vyubulaly na povrch stížnosti evropských firem operujících v Číně ohledně diskriminačního zacházení a nerespektování ochrany autorských práv a duševního vlastnictví a také stále silněji zazníval hlas evropských ocelářů, podle nichž čínská nadprodukce hrozí zaplavit evropský trh.¹¹¹

Debata nabírala na obrátkách a názory politických představitelů členských států byly tou dobou nejednotné^{112, 113}, takže Evropská unie se rozhodla uchýlit k demokratické proceduře. Hlasování Evropského parlamentu o této otázce

¹⁰⁸ GODEMENT a VASSELIER: 2017, str. 7

¹⁰⁹ Otázka k písemnému zodpovězení komisi, č. E-015121-15.

¹¹⁰ Odpověď komisařky Malströmové jménem komise, č. E-015121-15.

¹¹¹ MICHALSKI a PAN: 2017, str. 58

¹¹² Tematiku sumarizuje EU China Observer č. 1/16 od str. 20.

¹¹³ Pohledy jednotlivých členských zemí podrobně uvádějí GODEMENT a VASSELIER: 2017 od str. 98.

v květnu 2016 přesto nakonec dopadlo naprosto jednoznačně. Tématem diskuse před samotným hlasováním byl především ocelářský průmysl a nadbytečné kapacity, které údajně touží Čína exportovat, aby udržela plánovaný růst HDP.¹¹⁴ Samotné přijaté¹¹⁵ Usnesení č. 2016/2667 o statusu tržního hospodářství Číny uvádí, že Parlament „výslovně zdůraznil, že Čína není tržním hospodářstvím a že dosud nesplnila pět kritérií, kterými EU definuje tržní hospodářství;“ a dále, že „je přesvědčen o tom, že dokud Čína nebude splňovat všech pět kritérií EU, na jejichž základě může být považována za tržní hospodářství, měla by EU v rámci antidumpingových a antisubvenčních šetření zaměřených na dovoz produktů z Číny uplatňovat nestandardní metodiku pro určování srovnatelnosti cen v souladu s těmi částmi oddílu 15 protokolu o přistoupení Číny, jež umožňují uplatňování nestandardní metodiky, přičemž tyto části by měly být využívány v plném rozsahu...“

EU tímto opět potvrdila, že v otázce udělení statusu MES se bude i nadále držet bilaterálního přístupu, který v ideálním případě může fungovat navíc jako motivace pro Čínu ke skutečnému pokroku směrem k funkční tržní ekonomice¹¹⁶. V praxi to znamená, že pokud nebude Čína řádným legislativním postupem vyňata ze seznamu netržních ekonomik, na němž figurují z členů WTO ještě např. Tádžikistán a Vietnam, musí se s ní při antidumpingových šetřeních i nadále zacházet jako s netržní ekonomikou. Ze tří výše nabízených alternativ tedy Evropská unie zvolila cestu první a vzápětí výhledově i třetí, neboť ještě před vypršením 15letého přechodného období Evropská komise učinila první krok směrem k legislativním úpravám v oblasti antidumpingových šetření, když 9. listopadu 2016 publikovala první náčrt legislativních změn.¹¹⁷ Ve snaze reflektovat aktuální vývoj a snad také obhájit kolísavost evropských pozic pak vydala Komise v roce 2017 obšírnou pracovní zprávu o distorzích čínského hospodářství pro účely antidumpingových šetření, kde

¹¹⁴ Celá parlamentní debata je k dispozici zde:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20160510+ITEM-002+DOC+XML+V0//EN&language=EN>

¹¹⁵ 546 europoslanců hlasovalo pro, 28 proti, 77 se zdrželo hlasování

(<http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/sda.do?id=27258&l=en>). Z českých europoslanců hlasoval proti usnesení jedině tehdejší předseda Svobodných Petr Mach.

¹¹⁶ Viz EPRS, str. 26.

¹¹⁷ COM (2016) 721 final

se mimo jiné zabývá lingvistikou čínské ústavy a také důkladně jednotlivými sektory hospodářství¹¹⁸.

Koncem roku 2017 zamítly udělit status MES Číně (oznámením do WTO) také USA pod vedením protekcionisticky laděné Trumpovy administrativy a s tímto stanoviskem se dosud ztotožňuje i Evropská unie. Transatlantické vazby tedy zatím stále triumfují nad evropsko-čínským partnerstvím.

6.2 Výhled do budoucnosti

Co se týče automatického přiznání statusu tržní ekonomiky po uplynutí 15letého přechodného období, Čína se již v prosinci 2017 uchýlila k příslušnému mechanismu arbitráže pod WTO¹¹⁹, který by měl v této otázce rozhodnout podle regulí WTO. Americká administrativa pod vedením Donalda Trumpa však mezitím v březnu 2018 stihla jednostranně uvalit na základě vlastní legislativy relativně vysoká cla na dovoz oceli (25 procent) a hliníku (10 procent)¹²⁰, což zaprvé postihlo čínské i evropské podniky v kovoprůmyslu a zadruhé také ukázalo na dosavadní neustálé upřednostňování bilaterálního přístupu před multilaterálním rámcem WTO ve Spojených státech; přičemž jak bylo naznačeno výše, EU většinou s jistým časovým odstupem kopíruje přístup USA.

Přesto na výhrůžky USA ohledně zavádění cel na další výrobky Čína i Evropská unie reagovaly nejprve umírněně – výzvou k dodržování multilaterálních pravidel mezinárodního obchodu (tj. defakto pravidel WTO) – a posléze také protiopatřeními, po vypjatých jednáních¹²¹ ale došlo i na překvapivé snížení čínských cel na komodity

¹¹⁸ SWD (2017) 483/final 2

¹¹⁹ <https://yicaiglobal.com/news/china-appeals-wto-dispute-settlement-us%E2%80%99s-denial-country%E2%80%99s-market-economy-status>

¹²⁰ <https://www.patria.cz/zpravodajstvi/3773587/trump-podepsal-dekret-o-zavedeni-cel-na-ocel-a-hlinik.html>

¹²¹ https://www.tyden.cz/rubriky/byznys/cesko/cina-a-usa-se-zavazaly-vyresit-obchodni-spory-dialogem_478650.html

v automobilovém průmyslu¹²², což však byl možná jen klid před bouří aktuálních výhrůžek ČLR v oblasti cel na dovoz amerických strategických surovin.

Situace je momentálně velmi nepřehledná, nicméně protičínské nálady v EU a USA stále převažují¹²³, takže se zatím potvrzuje předpověď Anny Michalski a Zhongqihua Pana: „je nepravděpodobné, že EU udělí Číně status tržní ekonomiky dříve, než bude uspokojivě prokázáno, že Čína plní závazky vyplývající z rámce WTO“¹²⁴. Sám autor práce považuje možnost, že by EU udělila Číně status tržní ekonomiky třeba ve snaze čelit větší silou americkému nastupujícímu protekcionismu, za spíše nepravděpodobnou.

¹²² <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/cina-otevira-dvere-zahranicnim-automobilkam-snizi-clo-na-dovoz-1346988>

¹²³ Média dokonce začínají hovořit o obchodních válkách mezi USA, EU a Čínou. Jeden příklad za všechny: https://ekonomika.idnes.cz/cina-wto-cla-tarify-stiznost-trump-duj-/eko-zahranicni.aspx?c=A180410_114032_eko-zahranicni_rts

¹²⁴ MICHALSKI A PAN: 2017, str. 59

7. Závěr

„Finis coronat opus“¹²⁵

Tato bakalářská práce se pokusila stručně zmapovat nelehkou cestu Čínské lidové republiky z téměř absolutní mezinárodně-politické izolace do současných podmínek globalizovaného světa. Roli regulátora mezinárodního obchodu plní institucionalizovaný nástupce dohody GATT, tedy Světová obchodní organizace (WTO). Ta však sleduje mnohdy protikladné cíle: na jedné straně je to liberalizace prostředí globálního byznysu, na straně druhé ochrana před praktikami, které jsou tržními ekonomikami jakožto silnými zainteresovanými subjekty považovány za nekalé, především centralizovaným cenovým dumpingem.

V mezinárodním obchodu v případě tržních ekonomik je dumping posuzován standardní metodikou, zatímco u netržních ekonomik smí být uplatňovány náhradní mechanismy, které dovolují kompenzovat i systémovější zkreslení. Pokud by Evropská unie udělila Čínské lidové republice status tržní ekonomiky a vyňala ji ze seznamu netržních ekonomik, podle pravidel WTO by nadále nesměla tyto náhradní mechanismy uplatňovat, což by podle ekonomických analýz¹²⁶ vedlo k významnému snížení bariér pro vstup čínského zboží na evropský trh (značnému zvýšení objemu importu produktů z Číny).

Nejen kvůli ČLR zavedla EU již v 90. letech vlastní pravidla pro udělení statusu tržní ekonomiky. Konkrétně se jedná o pět kritérií, z nichž Čína podle dosavadních šetření evropských orgánů zatím splnila jen jediné. Po rozsáhlé debatě bylo v květnu roku 2016 na základě usnesení přijatého demokratickým hlasováním v Evropském parlamentu rozhodnuto o tom, že ČLR nebude status tržní ekonomiky udělen, dokud všechna tato kritéria nesplní. Současně však EU činí kroky na poli aktualizace

¹²⁵ „Konec korunuje dílo“. Latinské přísloví, jehož autorství je tradičně připisováno Ovidiovi.

¹²⁶ např. CEPII: 2016.

legislativy, které by měly zabránit nekonzistenci v multilaterálním přístupu, patové vyjednávací situaci a v neposlední řadě také riziku zažehnutí obchodní války s Čínou.

Pro Peking přesto zůstává k vytoženému statusu tržní ekonomiky jediná reálná cesta: splnění všech pěti kritérií tržního hospodářství, tj. defakto přechod na svobodnější ekonomiku s transparentní cenotvorbou bez upřednostňování státních podniků a také s liberálně regulovaným bankovním a finančním sektorem. Druhou – spíše však potenciální – možností je vítězství Číny v podané arbitráži u WTO, které by nicméně samo o sobě nemuselo vést k odstranění importních bariér, neboť jak Evropská unie, tak Spojené státy zatím vždy upřednostňovali bilaterální přístup.

Obě strany, jak Čína, tak Evropská unie, si naštěstí přes všechny hlasité výhrůžky uvědomují význam mezinárodního obchodu, a bude-li k tomu dostatečná vůle, trnitou cestou aktivního dialogu mohou v budoucnu dospět k oboustranně uspokojivému kompromisnímu řešení, kdy Číně sice nebude bilaterálně status tržní ekonomiky udělen, avšak budou formálně splněny předpoklady nediskriminačního zacházení vyplývající ze závazků EU v rámci multilaterálního rámce WTO.

Resumé

This bachelor's thesis deals with advancements on the path of granting Market Economy Status (MES) to the People's Republic of China by the European Union. At the beginning, it looks at the institutional order of the global international trade, namely GATT and WTO as its modern successor, reviews Chinese membership at these institutions, and then shortly summarizes history of European-Chinese relations in the field of international trade. The following part deals with criteria which China, presently considered as a non-market economy, has to fulfil in order to be granted MES in EU. Based upon the European processes, legislation, and PRC's performance in fulfilling those conditions it answers the question of what need be done for China to be granted MES in EU and what the foreseeable future will probably be like.

Seznam použité literatury

Knihy, sborníky a disertace

- GODEMENT F. a VASSELIER A. 2017. *China at the Gates. A New Power Audit of EU-China Relations*. European Council on Foreign Relations. ISBN: 978-1-911544-39-5.
(Staženo z <http://www.ecfr.eu> v květnu 2018.)
- HALPER, Stefan. 2012. *Beijing Consensus: Legitimizing Authoritarianism in Our Time*. Basic Books. ISBN 978-0-465-01361-6.
- HSIEH, Pasha L. 2005. *Facing China: Taiwan's Status as a Separate Customs Territory in the World Trade Organization* in *Journal of World Trade* 39(6), str. 1195–1121. Kluwer. ISSN 1011-6702.
(Staženo z http://ink.library.smu.edu.sg/sol_research/526 v květnu 2018.)
- CHOW, Daniel C. K. 2009. *The Legal System of the People's Republic of China in a Nutshell*. West Academic Publishing. ISBN 978-0-314-26297-4.
- JENÍČEK, Vladimír. 2002. *Globalizace a světová ekonomika* in *Acta Oeconomica Pragensia* 6/2002, str. 9. ISSN 0572-3043.
- JURČOVÁ, Klára. 2007. *Čínská ekonomika po vstupu do WTO – aktuální vývoj (s důrazem na vývoj obchodních vztahů s EU v kontextu globální ekonomiky)*. Doktorská disertační práce. VŠE v Praze.
(Staženo z <http://www.theses.cz> v květnu 2018.)
- LI, Dan. 2017. *The China's Market Economy Status Issue in the US Relations with P.R.C: A Technical Issue or more than that?* Diplomová práce. Aalborg University (AAU) & University of International Relations (UIR).
(Staženo z <http://www.projekter.aau.dk> v květnu 2018.)

- MENCIUS (孟子). 2015. 孟子. 北京燕山出版社. ISBN 978-7-5402-3775-2.
- MICHALSKI A. a PAN Z. 2017. *Unlikely Partners? China, The European Union and the Forging of a Strategic Partnership*. Palgrave Macmillan. ISBN 978-981-10-3140-3.
- NAUGHTON, Barry. 2007. *The Chinese Economy. Transitions and Growth*. MIT Press. ISBN 978-0-262-64064-0.
- NERUDA, Jan. 1896. *Zpěvy páteční*. Praha.
- ROZEHNALOVÁ N. a kol. 2010. *Právo Světové obchodní organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva*. Masarykova Univerzita. ISBN 978-8-021-05154-6.
- THORSTENSEN a kol. 2013. *WTO – Market and Non-market Economies: The Hybrid Case of China*.
(Staženo z <http://bibliotecadigital.fgv.br/dspace/bitstream/handle/10438/15865/LATAM%20-%20WTO%20and%20NMEs.pdf> v květnu 2018.)
- ZHANG, Baijia. 2015. *China's Ongoing Reform and Opening Up*. Foreign Language Press. ISBN 978-7-119-09348-2.

Dokumenty GATT, WTO

Všechny níže uvedené dokumenty byly staženy ze stránek <https://www.wto.org> v květnu 2018.

- GATT. 1986. *Text of the General Agreement.*
- GATT. 1986. *China's Status as a Contracting Party. Communication from the People's Republic of China. L/6017.*
- GATT. 1987. *Council – Minutes of Meeting – Held in the Centre William Rappard on 4 March 1987. C/M/207.*
- GATT. 1988. *Working Party on China's Status as a Contracting Party. Introduction and General Statements. Note by the Secretariat. Spec(88)13.*
- WTO. 1995. *Communication from China. WT/ACC/CHN/1.*
- WTO. 1996. *Working Party on the Accession of China. WT/ACC/CHN/2.*
- WTO. 2001. *Report of the Working Party on the Accession of China. WT/ACC/CHN/49.*
- WTO. 2001. *Notification of Acceptance. Entry Into Force. WT/LET/408*
- WTO. 2001. *Accession of the People's Republic of China. WT/L/432.*

Dokumenty Evropské unie

Všechny níže uvedené dokumenty byly staženy ze stránek služby EUR-Lex

(<http://eur-lex.europa.eu>) nebo Evropského parlamentu

(<http://www.europarl.europa.eu>) v květnu 2018.

- Evropská komise. 1994. *Towards a New Asia Strategy*. COM (1994) 314 final.
- Evropská komise. 1995. *A Long-term Policy for China-European Relations*. COM (1995) 279 final.
- Evropská komise. 1998. *Building a Comprehensive Partnership with China*. COM (1998) 181 final.
- Evropská komise. 2003. *A Maturing Partnership – Shared Interests and Challenges in EU-China Relations*. COM (2003) 533 final.
- Evropská komise. 2008. *Commission Staff Working Document on Progress by the People's Republic of China Towards Graduation to Market Economy Status*. SEC (2008) 2503 final.
- Evropská komise. 2016. *Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Regulation (EU) 2016/1036 on protection against dumped imports from countries not members of the European Union and Regulation (EU) 2016/1037 on protection against subsidised imports from countries not members of the European Union*. COM (2016) 721 final.
- Evropská komise. 2016. *JOINT COMMUNICATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL. Elements for a new EU strategy on China*. JOIN (2016) 30 final.

- Evropská komise. 2017. *Commission Staff Working Document on Significant Distortions in the Economy of the People's Republic of China for the Purposes of Trade Defence Investigations*. SWD (2017) 483 final/2.
- Nařízení Rady (EHS) č. 2616/85 ze dne 16. září 1985 o uzavření Dohody o obchodní a hospodářské spolupráci mezi Evropským hospodářským společenstvím a Čínskou lidovou republikou.
- Nařízení Rady (ES) č. 384/96 ze dne 22. prosince 1995 o ochraně před dumpingovými dovozy ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství.
- Nařízení Rady (ES) č. 1225/2009 ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně před dumpingovým dovozem ze zemí, které nejsou členy Evropského společenství.
- Usnesení Evropského parlamentu ze dne 12. května 2016 o statusu tržního hospodářství Číny (2016/2667(RSP)).
- POČHE Miroslav. 26. listopadu 2015. *Otázka k písemnému zodpovězení Komisi*. Parlamentní otázka. E-015121-15.
- MALSTRÖMOVÁ Cecilie. 29. února 2016. *Odpověď komisařky Malströmové jménem Komise*. E-015121-15.

Dokumenty Čínské lidové republiky

Všechny níže uvedené dokumenty byly staženy z uvedených odkazů v květnu 2018.

- Ústava Čínské lidové republiky. 中华人民共和国宪法.

(Staženo z http://www.gov.cn/gongbao/content/2004/content_62714.htm)

- Information Office of the State Council of the PRC. 2003. *China's EU Policy Paper*.

(Staženo z <http://http://china.org.cn/e-white/20050817/index.htm>)

- Ministry of Foreign Affairs, the PRC. 2014. *China's Policy Paper on EU*.

(Staženo

z http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/wjzcs/t1143406.shtml)

Ostatní dokumenty

Všechny níže uvedené dokumenty byly staženy z uvedených odkazů v květnu 2018.

- Evropská unie a Čína. 2013. *EU-China 2020 Strategic Agenda for Cooperation*.
(Staženo z http://eeas.europa.eu/archives/docs/china/docs/eu-china_2020_strategic_agenda_en.pdf)
- OSN. Rezoluce č. 2758/1971. *Restoration of the Lawful Rights of the People's Republic of China in the United Nations*.
(Staženo z <http://www.un.org/documents/ga/res/26/ares26.htm>)
- Baillet Latour Chair of European Union-China Relations a The EU-China Research Centre. *EU China Observer*. Vydání 1/16.
(Staženo z <https://www.coleurope.eu/page-ref/eu-china-observer>)
- BOWN, Chad P. a IRWIN, Douglas A. 2015. *The GATT's Starting Point: Tariff Levels Circa 1947*. National Bureau of Economic Research (NBER).
(Staženo z <http://www.nber.org/papers/w21782>)
- Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales (CEPII). 2016. *Granting Market Economy Status to China in the EU: An Economic Impact Assessment*.
(Staženo z http://www.cepii.fr/PDF_PUB/pb/2016/pb2016-11.pdf)
- HSIAO Monica. 1994. *China and the GATT: Two Theories of Political Economy Explaining China's Desire for Membership in the GATT* in Pacific Basin Law Journal 12(2), str. 431.
(Staženo z <https://escholarship.org/uc/item/0k2882sf>)

- PUCCIO Laura. 2015. *Granting Market Economy Status to China*. European Parliament Research Service (EPRS).

(Staženo z <http://www.europarl.europa.eu/thinktank>)

Webové stránky

- <https://tradingeconomics.com/china/gdp-growth-annual>
- <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?locations=CN>.
- <https://www.fdiintelligence.com/index.php//Trend-Tracker/FDI-into-China-shows-rapid-decline-since-2013>
- <http://www.doingbusiness.org/rankings?region=east-asia-and-pacific>
- <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Profiles/Country/CHN.pdf>
- <http://www.jyky.com/viewnews.asp?id=306>
- <https://yicaiglobal.com/news/china-appeals-wto-dispute-settlement-us%E2%80%99s-denial-country%E2%80%99s-market-economy-status>
- https://ekonomika.idnes.cz/cina-wto-cla-tarify-stiznost-trump-duj-/eko-zahranicni.aspx?c=A180410_114032_eko-zahranicni_rts